

Maršál Michel Ney (obraz Françoise Gérarda, kolem roku 1805)

ČESKOSLOVENSKÁ NAPOLEONSKÁ SPOLEČNOST

FRIEDRICH AUGUST

Bulletin ČSNS

ČÍSLO 84 / ČERVENEC 2020

OBSAH

Zprávy ČSNS	1
Napoleonské hry ve Slavkově (Moravská orlice)	4
Žitava v 19. století (Pavel Kněbort)	6
Nový poznatek k osobnosti Aloise Slováka? (Petr Bělohoubek)	18
Praha a Čechy roku 1813 (Antonín Rezek)	28
Válka vyhlášená ve Valdštejnském paláci (Tomáš Bruner)	38
Francouzská dělostřelecká munice v době bitvy u Slavkova	39
Než se začalo stavět (rozhovor s arch. prof. Fantou)	41
Maršál Ney – nejstatečnější ze statečných (Tomáš Řepa)	43

Friedrich August I. (Frederick Augustus Joseph Maria Anton Johann Nepomuk Aloys Xavier – 23. prosince 1750 Drážďany – 5. května 1827 tamtéž), první saský král (1806–1827) a vévoda varšavský (1807–1815), předtím v letech 1763–1806 panoval jako poslední saský kurfiřt, než obdržel jako spojenc Francie od Napoleona královský titul. Po císařově pádu si na Vídeňském kongresu udržel saský trůn hlavně zásluhou Rakouska, které nebylo ochotné prodlužovat přímou hranici s Pruskem, ale musel Prusům přenechat téměř polovinu Saska (asi 20 000 km²) s 800 000 obyvateli (cca 40 %). (Obraz Carla Christiana Vogela von Vogelstein z roku 1823, k článku na s. 6)

ZPRÁVY ČSNS

- **Přestanov** na Ústecku má ve znaku řeckou bohyni vítězství Niké. Tu v obci najdete i jako součást ruského pomníku padlým vojínům. Koncem srpna 1813 zde totiž došlo k bitvě u Chlumce a Přestanova, kdy proti sobě stála francouzská vojska a koalice Rakušanů,

Znak Přestanova s bohyní Niké

Ruský pomník u Přestanova

Prusů a Rusů. Francouzi v bitvě prohráli, protože Napoleonem slíbené posily nedorazily. Francouzský vojevůdce se nechtěl s porážkou smířit a v září 1813 se opět u Chlumce pokusil o průnik do Čech. Opět se mu to ale nepodařilo, a tak dal rozkaz k ústupu. 18. září je tak poslední den, kdy noha slavného císaře spočinula na území Čech.

- **Loňská sbírka na restaurování napoleonských archiválií** vynesla o něco víc než plánovaných 250 tisíc €, přesně 260 100 €. Jedná se o 1847 dokumentů, které jsou postupně restaurovány, což umožní i jejich zveřejnění na stránkách francouzského Národního archivu. Do konce ledna 2020 bylo již restaurováno 62 % dokumentů a zbytek bude dokončen ještě letos. Výsledek celé akce bude představen veřejnosti v prostorách nádherného pařížského paláce Soubise od března do června 2021. Tato výstava bude přístupná zdarma pod zatím provizorním názvem „Kreslit/rýsovat pro Napoleona – poklady císařského sekretariátu“. Výstava bude začínat tzv. Stěnou dárců, kde budou uvedena jména všech přispěvatelů, jako tomu bylo při otevření zrekonstruovaného generálského křídla v Longwoodu na Sv. Heleně. Palác Soubise (*Hôtel de Soubise*) se nachází na adrese 60, rue des Francs-Bourgeois, blízko stanic metra Rambuteau nebo Saint-Paul. Má poněkud pikantní historii, neboť ho koupil v roce 1700 François de Rohan, princ Soubise, díky neodolatelným půvabům své ženy Anne

Mohyla míru

Teprve když plány odeslal, dověděl se prof. Fanta, že nedělal návrhy sám. Sokolničtí totiž požádali ještě dva jiné architekty, Němce. Byl to stavitel brněnského dómu na Petrově (*August Kirstein – pozn. red.*) a prof. Wagner z vídeňské techniky. Wagner tehdy rychle a pohotově odpověděl, že je mu celá věc sympatická, hlavně proto, že myšlenka na pomník nevychází oficiálně od státu, nýbrž od drobného lidu, jenž ani po sto letech nezapomíná na oběti slavkovské bitvy, a že je ochoten na své škole vypsati soutěž, jak by měl pomník vypadat, k čemuž je ovšem třeba peněz na vypsání cen.

Tím byla také ovšem účast prof. Wagnera na pracích na Mohyle skončena, neboť kde by chudáci Sokolničtí a prof. Slovák vzali peníze na ceny! Druhý německý architekt plány poslal a ty byly vystaveny zároveň s návrhy prof. Fanty v Brně. Fantovy návrhy měly v Brně značný ohlas, jak rozradostněný prof. Slovák záhy do Prahy psal, ale zato se do historie nečekaně zamíchal Vilém Mrštík. Ač se s prof. Fantou dobře znal a při svých zájezdech do Prahy v jeho rodině pravidelně obědvával, nepřenesl přes své poctivé kumštýřské srdce, aby v brněnském kulturním časopise, jehož byl redaktorem, nenapsal, že prof. Fanta patrně Moravě mnoho umělecké práce nevěnoval, když dělal plány zadarmo. To prý prof. Wagner jinak běře a chápe své kumštýřské poslání.

To ovšem nebylo pravda, neboť jak se zakrátko Mrštík přesvědčil, byly Fantovy návrhy nejhodnotnější a v Brně, kde byly vystaveny, budily značnou pozornost. A teprve tehdy se také Fanta dověděl, že jeho plány schvaloval i známý mecenáš a národnostní pracovník Hlávka.

Zajímavou drobností v celé historii ještě bylo, že prof. Wagner, tehdy přímo představitel vídeňské secesní moderny, ve svém dopise psal, že si pomník představuje ve slohu empírovém.

Tím tedy byly hotovy plány, nyní však šlo o peníze na stavbu. Profesor Slovák, neúnavný pracovník a duše celé věci, vzal pod paži Fantův plán na Mohylu míru a rozjel se do Vídně. Jeho první kroky však neměřily do některého z rakouských ministerstev, nýbrž na ruské velvyslanectví, kde měl nějakého známého. Ukázal tam Fantův návrh, všechno vyložil a dostal slib, že může počítat asi se 140 000 rubly. To už ovšem cosi bylo a teprve nyní šel Slovák na rakouské ministerstvo války. Z opatrnosti ani nedutl o tom, že už byl u Rusů, a udělal opravdu dobře. Páni v rakouském ministerstvu napřed dlouho dumali, pak jakousi pomoc přislíbili, zejména od členů císařského rodu, ale především důtklivě kladli Slovákovi na srdce, aby se neobracel o pomoc k Rusům či Francouzům. A když, tak jenom přes ně, přes rakouské ministerstvo války. A nejlépe by prý bylo, kdyby v čele komitétu pro postavení pomníku stál některý arcivévoda.

Ale i jinak projevíli páni z ministerstva o celou věc náramný zájem. Musily se jim předložit všechny plány se všemi detaily. Ministerstvo zrevidovalo nápisy na štítě a určilo, ve kterých jazycích smějí být a zároveň vyslovilo nelibost, že Mohyla má příliš ruský ráz, zejména svým dominujícím křížem, a že by bylo záhodno její vzhled změnit. Avšak architekt Fanta napsal do ministerstva války dopis, že stavba není ruská, nýbrž že je projektovaná v byzantském slohu. A při tom také zůstalo.

Kolik nakonec opravdu věnovali členové císařského rodu, je dnes už těžko zjistitelné. Snad prý, jak se architekt Fanta později doslechl, činil císařský příspěvek 10 000 K. Rusové dali 50 000 a Francouzové 11 000 K. Když bylo konečně pohromadě dost peněz, začalo se stavět.

Rf

(Sborník „Mír“, Brno 1945)

MARŠÁL NEY – NEJSTATEČNĚJŠÍ ZE STATEČNÝCH

(Mgr. Tomáš Řepa, Ph.D.)

Jméno maršála Neye, samotným Napoleonem zvaného „*le brave des braves*“ – nejstatečnější ze statečných, není pro milovníky historie jistě neznámé; jednalo se o jednoho z nejvýraznějších vojevůdců napoleonských válek. Přesto je dobré si tuto postavu připomínat, a to nejen kvůli výjimečnému životu a kariéře úspěšného vojáka a velitele, kterou měl možnost prožít a díky které se stal nepřehlédnutelnou postavou, ale také jako příběh o silné vůli dosáhnout vysokého postavení a uznání. V tom byla celá napoleonská etapa jedinečná, protože dokázala pozvednout osoby původně z nejnižších společenských vrstev do výšin, které by do té doby byly jen těžko myslitelné. Dosavadní sociální stratifikace byla významně pozměněna. Život maršála Neye to vše dobře dokládá.

Michel Ney se narodil 10. ledna 1769 do rodiny chudého bednáře v Saarlouis. K otcově profesi nikdy nepřilnul a lákaly ho jiné životní výzvy. Je možné, že otcova vyprávění o vlastní krátké vojenské kariéře během sedmileté války u budoucího maršála vyvolalo zájem o armádu. Charakteristické pro něj byly jeho nazrzlé kadeře, urostlá postava a velká fyzická odolnost. Zajímavostí je, že dnes město Saarlouis leží v Německu a i v době narození budoucího maršála se jednalo o nárazníkovou zónu mezi německým a francouzským kulturním prostorem, přičemž obyvatelstvo bylo namíchané jak z francouzsky, tak německy hovořících obyvatel. Michel Ney i díky

tomu paradoxně celý život mluvil stejně dobře německy jako francouzsky. Francie však byla zemí, která určila jeho osud. Výbuch Velké francouzské revoluce – zlomové události moderních dějin, zasáhl i do jeho života. Revoluce se dala na pochod!

V roce 1788 začal své působení ještě v královské armádě v husarském pluku, o rok později při vypuknutí revoluce měl již poddůstojnickou hodnost. Při památné bitvě u Valmy v roce 1792, která představovala psychologický zlom fáze revolučních válek, kdy vzbouřená Francie prokázala schopnost ubránit se útočícím sousedům – tradičním monarchiím, se Michel Ney účastnil spontánního útoku odhodlaných vojáků proti disciplinované a vycvičené pruské armádě, který ji nakonec donutil odstoupit od svého záměru postupovat dále na Paříž a začít ustupovat. Tuto živelnost později sám prokázal na bojišti nesčetněkrát. Michel Ney nebyl někým, kdo by se bál smrti, a to i přesto, že jeho starší bratr sám v bitvě padl v roce 1799 u Trebbie.

Jeho kariéra dále nabírala obrátky, při obléhání Düsseldorfu v roce 1794 se vyznamenal, místo se po razantním postupu jeho jezdecké jednotky rychle vzdalo a ještě vyplatilo velké výpalné a odevzdalo obrovské zásoby. Ney tím celou armádu v tomto úseku ušetřil od strádání. Pochvalná hlášení se dále množila, nadřazení si Neyových schopností, iniciativy a důrazu všímali, což nezůstávalo bez odezvy. Již v roce 1796 se tak dočkal hodnosti brigádního generála, pozoruhodné však je, že této hodnosti mohl dosáhnout již o rok dříve, ale sám ji odmítl s tím, že si není jist, zda na úkoly s ní spojené již stačí. Velkou roli v tomto skromném postoji hrálo i to, že v rýnské kampani utrpěl zranění ruky a chvíli to vypadalo i na to, že bude nutná amputace. Nakonec se však rána dobře zhojila, celou Neyovu kariéru a bezpočet dalších lehčích zranění pomáhala zvládnout budoucímu maršálovi jeho robustní konstituce, a i když smrt kosila vojáky i důstojníky všude kolem, Neyovi se na bitevním poli vyhýbala.

Velkou výhodou Neyových manévřů s jezdeckými jednotkami bylo narušování komunikací nepřítele, vnášení chaosu do jeho řad, díky opakovaně prokazované neohroženosti byl protivník zneklidněn a nucen neustále měnit plány, protože leckdy vůbec netušil, kolik vojáků proti němu v určitém úseku stojí. Tento styl by se dal hodnotit v některých případech i jako nerozvážnost, avšak prvek nepředvídatelnosti byl pro soupeře budoucího maršála vždy velkou hrozbou a těžko čitelnou neznámou. Ney tak svým přístupem už v začátcích kariéry zabránil několika nebezpečným protiofenzivám nepřítele, který raději volil pasivní obranu a vyčkávání před aktivními výpady. Tedy přesný opak chování francouzských jednotek. Bez osobní iniciativy jednotlivých velitelů republikánské a později císařské armády by se však tento způsob vedení války rodil daleko hůř. Ne nadarmo se říká, že skutečně velké skutky se rodí ze vzdoru a přesvědčení, že věci se dají dělat i jinak než doposud, tak se rodí pokrok.

3. prosince 1800 v bitvě u Hohenlinden se Ney účastnil zdržovacích bojů v postupu vůči početnější rakousko-bavorské armádě arcivévody Jana. Terén byl pro Francouze výhodný, protože Rakušané museli projít lesem, nemohli se tak pořádně rozvinout a podpořit své jednotky palbou dělostřelectva. Hned za lesem je čekala odhodlaná francouzská armáda vedená generálem Moreauem. Tato bitva dopadla drtivou porážkou tzv. třetí protifrancouzské koalice. Ney byl za svůj statečný boj především v úvodu bitvy odměněn, generál Moreau jej před nastoupenou divizí po bitvě obejmul a osobně mu blahopřál. Touto bitvou de facto válka skončila, protože vyčerpané Rakousko a Svatá říše římská chvatně uzavřely příměří v Lunéville. Francie začala na bojišti dominovat a muži jako Michel Ney se účastnili dalších a dalších válek, při kterých se francouzský vliv v Evropě neustále dále rozšiřoval. Tím, jak se dařilo na bojišti, bohatli i velitelé vojska. To mělo dopad na jejich společenské postavení a další osobní život.

Neyova manželka Aglaé

Napoleon Bonaparte a Michel Ney se poprvé setkali v průběhu roku 1801. Na budoucího maršála učinil v té době První konzul velký dojem, nejen silou myslí, ale i tím, že se na něj hned obracel v důležitých otázkách. Dával mu najevo podporu a chtěl, aby byl Ney na jeho straně. Přitom byl i štědrý. Ke všemu se přidala i další okolnost osobního charakteru. Díky zprostředkování rodiny Bonapartových se Michel Ney seznámil i se svojí budoucí ženou Aeglé-Louisou Auguie. Ironií osudu byla dcerou bývalé komorné královny Marie Antoinetty. Svatba se konala 5. srpna 1802, nevěstě bylo 21 let a ženichovi 33. Manželství bylo šťastné, a i když další války často Neye odváděly pryč z domu, postupně se manželům narodily čtyři děti. Vítězství a dobývání nových území zajišťovalo vysoce postaveným vojákům velkorysé dary a odměny. Během několik let se tak i z Michela Neye stal vlastník nemalého jmění, pro kterého nebyl problém rozrůstající rodinu zajistit.

Další kariérní vzestup odstartovala mise v úřadě zplnomocněného vyslance ve Švýcarsku. Byla to nová zkušenost, která otvírala další možnosti. Helvétská republika byla pod silným francouzským vlivem, po uzavření míru v Lunéville, kdy se stáhla francouzská vojska, byla zmítána neklidem mezi frankofily a frankofoby a První konzul Napoleon byl často dovoláván jako jakýsi protektor tohoto území. Zástupcem Francie v první linii byl však Michel Ney. Ve své pozici se generál osvědčil a uvážlivě volil mezi metodami cukru a biče v přístupu ke švýcarským problémům. Ve Švýcarsku se seznámil i s jedním z nejznámějších vojenských teoretiků a strategů Antoinem Jominim, který mu následně v jeho štábu po mnoho let sloužil jako první pobočník. Díky ratifikaci Mediatizační smlouvy došlo k posunu situace ve prospěch všech jednajících stran a hlavně byl položen základ moderního a demokratického zřízení Švýcarska. Michel Ney se jako prostředník a diplomat osvědčil. V prosinci 1803 Neyova mise ve Švýcarsku skončila a bylo mu svěřeno prestižní velení armádního sboru nově se formující armády, protože další válka už byla na obzoru. Zatím však jen s Anglií.

Dalším armádním sborům veleli Davout, Soult, Marmont a Bernadotte. Rodila se elitní vojenská síla vedená veliteli, kteří se osvědčili v mnoha bojích. Původní plán zněl, že bude provedena invaze do Anglie. Poté, co celonárodní plebiscit schválil Napoleonu Bonapartovi titul dědičného císaře, tak se První konzul nechal 18. května 1804 prohlásit císařem Francie. Mnozí řadoví vojáci z tohoto kroku nebyli nadšení, vždyť už 15 let bojovali proti systému monarchie, za rozbití království a feudální tyranie. Napoleonovo charisma však bylo mimořádné a na vojáky silně účinkovalo, byl považován za jednoho z nich, za někoho, kdo zůstal tím starým generálem, který je vedl bez ohledu na vlastní strádání a při riziku zranění na bitevním poli. 19. května 1804 bylo jmenováno 14 vojenských maršálů a Michel Ney byl jedním z nich. Maršálská hůl jej už poté doprovázela až do konce života. Syn bednáře se stal maršálem Francie ve věku 35 let. Za nový symbol na zastavách francouzských císařských vojáků byli vybráni orli. Příprava na válku, intenzivní výcvik ve vedení moderní války, na nic z toho neměla změna formy vlády ve Francii vliv. Formovala se nová, již třetí protifrancouzská koalice. Kromě Velké Británie se k ní připojily Rakousko a Rusko.

Plány na vylovení v Anglii byly zapomenuty, *Grande Armée* vyrazila 31. srpna 1805 směr Německo rychlým pochodem. Bezprostředním podnětem k této změně strategie byl vstup rakouské armády do Bavorska, toho času francouzského spojence. V tomto tažení se maršál Ney mohl opět ukázat v tom nejlepší světě a tuto příležitost beze zbytku využil. Rakouská armáda pod velením Karla Macka obsadila 10. září 1805 strategické místo pevnosti Ulm u soutoku Dunaje s Illerem. Napoleonská armáda se rychlým tempem blížila, nikdo nečekal, že dokáže překonat od

pobřeží Atlantského oceánu ze svých ležení takovou vzdálenost v tak krátkém čase. I zde se ukázalo, že francouzská vojenská mašinerie byla v tomto období před všemi svými protivníky a logisticky nesnesla srovnání s nikým ze soupeřů už vůbec.

6. armádní sboru maršála Neye začal překračovat Rýn již 27. září 1805, ani ne měsíc poté, co vyrazil na cestu. I rychlost přispěla k tomu, že Rakušané byli dokonale zaskočení, svého protivníka podcenili, neměli informace o jeho počtu a záměrech. Hlavní rakouská armáda se nacházela v Itálii. Mackovy jednotky zůstaly pasivně čekat v okolí Ulmu až do momentu, kdy už bylo pozdě a jejich obklíčení se uzavřelo. 14. října 1805 se odehrála důležitá bitva, díky které vůbec mohlo dojít k uzavření obklíčení. Maršál Ney obsadil klíčový most přes Dunaj u Elchingenu. Setkal se sice s tuhým odporem a původně útočil kvůli momentu překvapení bez dělostřelecké přípravy na rakouské pozice, ale postupně jedna vlna francouzských vojáků za druhou překračovala řeku. Maršál byl celou dobu v přední linii mezi svými vojáky a opět projevil bezpříkladnou osobní statečnost. Manévr levého křídla Neyových sil odřízl podstatné části Rakušanů ústupovou cestu, čímž bitva skončila francouzským triumfem. Zajal byl i podmaršálek Werneck. Maršál Ney byl za tuto bitvu jmenován vévodou z Elchingenu.

Obklíčení Ulmu bylo završeno a jednotky podmaršálka Macka v počtu nejméně 30 tisíc vojáků se 20. října 1805 vzdaly. Maršálu Neyovi připadl čestný úkol připravit a řídit celý kapitulací akt. Blížící se Rusové kvůli tomu následně raději před francouzskou přesilou ustoupili na východ. Po kapitulaci Ulmu byl Ney pověřen podmaněním Tyrol a do další kampaně v tomto tažení již nezasáhl. Nezáčastnil se tak Napoleonova největšího a nejslavnějšího vítězství u Slavkova. I tak mohl být rozhodně spokojen. Nebýt úspěšné bitvy u Elchingenu a následné kapitulace Ulmu, celá kampaň se mohla vyvíjet jinak. Zvláště pokud by se Rakušanům a Rusům povedlo zavčas spojit své síly. Ney postupoval do hloubky rakouských zemí v Alpách a obsadil Innsbruck. Po bitvě u Slavkova a rakouské kapitulaci se francouzské jednotky Neyova 6. sboru postupně začaly stahovat směrem k Rýnu a v plánu byl návrat do Francie. Svatou říši římskou národa německého pod patronací Františka Habsburského vystřídal na mapě střední Evropy jiný útvar – Rýnský spolek, jehož protektorem se prohlásil Napoleon. Pruský útok bez vyhlášení války na Sasko vyvolal další válečnou kampaň, které se maršál Ney úspěšně účastnil.

Rusko a Velká Británie ve válce pokračovaly, útokem na Sasko se k nim přidalo i Prusko. Toto spojení se nazývalo čtvrtou protifrancouzskou koalici. Prusové byli obávaní soupeři, protože je stále provázela pověst houževnatého a nezdolného vojenského národa navazující na odkaz krále válečníka Fridricha Velikého. Maršál Ney dostal v září 1806 rozkaz pochodovat se svým sborem do Saska. 14. října 1806 došlo k bitvě u Jeny. Napoleon se mylně domníval, že se jedná o hlavní pruskou armádu, ta se však nacházela jinde. Ve stejný den ji i tak na hlavu a s ani ne polovičním počtem mužů oproti nepříteli porazil u Auerstádu jediný Napoleonův maršál, který za celou vojenskou kariéru nezažil hořkost porážky – Louis-Nicolas Davout.

Neyovo hodnocení role v bitvě u Jeny je rozporuplné, protože projevilo velké zápal a touhu po další slávě, ale zároveň zbrkllost, díky které se jeho vojáci ocitli na určitý čas téměř obklíčení pruskou přesilou. Ney i tak rozpoutal další fázi bitvy, na jejímž konci zůstala většina pruské armády zničena nebo zajata. Neyovy jednotky zavčas v útoku podpořili Lannes, Soult a Augereau. Ney pak dál pruské ustupující jednotky pronásledoval až do Výmaru.

(dokončení v příštím čísle)

Karel Filip Schwarzenberg skonal před 200 lety, 15. října 1820 (k článku na s. 22)

ČESKOSLOVENSKÁ NAPOLEONSKÁ SPOLEČNOST

Bulletin ČSNS

ČÍSLO 85 / ZÁŘÍ 2020

OBSAH

Zprávy ČSNS	1
Slova má nepominou (z kázání P. Aloise Slováka)	2
Budovatel Mohyly míru (Hugo Sáňka)	6
Maršál Ney – nejstatečnější ze statečných (Tomáš Řepa)	11
Redde quod debes	22
Jak bylo zavedeno rakouské císařství (Bohuslav Rieger)	24
Uherský Hodonín aneb mystifikace po maďarsku? (Karel Řezníček)	33
Před sto lety (Český denník)	37
Bitva před Paříží (1814) (Jan Mil. Krystůfek)	39

**Osobní knihovna
dr. Tomáše Řepy**

Sir John Moore (13. listopadu 1761 Glasgow – 16. ledna 1809 La Coruña), anglický generál a poslanec parlamentu, do armády vstoupil v 15 letech, účastník anglo-americké války za nezávislost, v květnu 1796 získal hodnost brigádního generála a stal se guvernérem ostrova Santa Lucia, v roce 1799 zraněn v bitvě u Abúkuru, 1808 vyslán do Portugalska a spolu s generálem Bairdem vytáhl na Burgos. Byl donucen k ústupu k přístavu La Coruña a tam během ústupových bojů padl, zasažen do hrudi dělostřeleckou koulí. Jeho sbor však před Francouzi maršála Soulia, jehož podřízeným byl i Ney, unikl (obraz T. Lawrence, k článku na str. 11).

ZPRÁVY ČSNS

- Úplně první pomník připomínající památku bitvy u Chlumce byl pruský u Varvažova z roku 1817, rakouský pomník byl vztyčen roku 1825 rovněž u Varvažova a po deseti letech přibyl ještě ruský u Přestanova. Nejznámějším je však tzv. jubilejní, odhalený k stému výročí bitvy 30. srpna 1913. Slavnosti se tehdy účastnil za rakouskou stranu arcivévoda Karel, německého císaře zastupoval generálplukovník Gustav von Kessel. Přítomni byli i vojáci v dobových uniformách.

- V neděli 1. července 1810 se v pařížském paláci de Montesson (dnešní rue La Fayette 9, ale původní palác se nedochoval) konal velkolepý bál na počest sňatku Napoleona s Marií Luisou. Přišlo na 1200 hostů, a proto byly upraveny pro potřeby plesu prostory i ve vedlejším paláci a na zahradě. Provizorní stavby vyrobené ze dřeva, plátna a dalších hořlavých materiálů z dnešního pohledu ani zdaleka neodpovídaly požadavkům na požární bezpečnost a skutečně se stalo, že od převržené lampy či svíčky vzplála jedna z dráperií. Následoval zmátek a bezhlavý úprk, dvě desítky hostů utrpěly zranění a popáleniny, ale došlo i na to nejhorší – na následky popálenin zemřela 5. července kněžna Sofie Leyenová a pod ohořelými troskami bylo objeveno k nepoznání spálené tělo, jež se dalo identifikovat jen podle šperků (náhrdelníku s 91 brilianty, briliantových náušnic, zlatých prstenů a náramků) – byla to Pavlína ze Schwarzenbergu (na obr. vlevo), která byla na slavnosti s manželem Josefem Schwarzenbergem a dcerami – 14letou Marií Eleonorou a o dva roky mladší Marií

Pohlednice z Mohyly míru

a německá mají týž text, ruská je věnována jen památce vojáků ruských: *Ruským vojínům na polích slavkovských zahubeným 20. listopadu věčná paměť!*

Vnitřek Mohyly je řešen jako důstojná kaple s krásným oltářem, obloženým kararským mramorem. Uprostřed kaple, která má základnu 10–10, je ozdobná sienitová deska s nápisy Pax – Honor (Pokoj – Čest). Pod ní je společný hrob ostatků vojáků, nalezených na půdě bojiště.

Do stěn po stranách oltáře jsou vloženy desky z kararského mramoru s nápisy: (na levé straně): *L. P. 1912 zřízeno – svobodné vlasti odevzdáno za jejího prvního presidenta T. G. Masaryka. – (Na pravé straně): Věchnaja pamjat! La gloire est le soleil de morts! – Freund und Feind – im Tod vereint! Věčná paměť!*

Stavba měla být veřejnosti odevzdána r. 1913. Nestalo se tak. Komitét žádal, aby kaple směla být vysvěcena jednak obřadem katolickým, jednak pravoslavným, poněvadž jsou v ní pochováni též Rusové. Církevní obřady se však postavily proti „schismatickému“ svěcení a používání kaple a jejich mínění bylo rozhodující i pro rakouské ministerstvo. Jednání se protáhlo až do světové války. Tehdy již nedovolily úřady, aby byl veřejnosti slavnostně odevzdán památník bojovníků, kteří byli příslušníky států, s nimiž Rakousko bylo ve válce. A po válce se názor církevních úřadů nezměnil. Kaple vysvěcena nebyla a je vlastně jen kaplí symbolickou. Slovák doufal, že Mohyla bude aspoň přijata do státní správy. Když se tak nestalo, dal ji do správy Zemského cizineckého svazu v Brně. A přijetí Mohyly do nové správy bylo jediným oficiálním odevzdáním veřejnosti. Mohyla je dílo Slovákovo. Přes četná zklamání se o ni staral do konce života jako o své dítě.

Cizinecký svaz brzy pozoroval, jak mnoho domácích i cizích poutníků si přichází prohlédnout slavné bojiště. Poněvadž knihy Slovákovy byly rozebrány, pověřil ho, aby napsal novou informační knihu *Na bojišti slavkovském*, která by byla přeložena do všech světových jazyků.

Svými knihami ukázal Slovák, že byl u nás nejlepším znalcem slavkovské bitvy. Počáteční nadšení historického dileta ustupovalo zvolna přesnému odbornému zkoumání. První dvě vydání knihy *Bitva u Slavkova* jsou vlastně spisy popularisační, práce polovědecké, polozábavné. Třetí kniha *Na bojišti slavkovském* je už daleko propracovanější a přesnější. Přesto však význam Slovákových prací o bitvě spočívá v obou prvních vydáních knihy *Bitva u Slavkova*, poněvadž je v nich nejvíce vlastního přínosu historického. Slovák nejen důkladně prozkoumal bojiště, ale prostudoval i všechny přístupné archivy, zvláště pak farní protokoly, zápisy a kroniky okolního kraje a podle svých výzkumů vytvořil obraz bitvy, vojska ruského, francouzského i rakouského, portréty vůdců, zvláště Napoleona, a vylíčil těžké utrpení domácího obyvatelstva. Podařilo se mu též vyvrátit některá mylná tvrzení francouzských dějepisců, zvláště zprávy o utonulých Rusech v rybníku začanském a měninském.

Výsledky dalšího bádání svých posledních šesti let života uložil v rozšířeném a doplněném rukopise knihy *Na bojišti slavkovském*. Vrací se tu k prvému i druhému vydání *Bitvy u Slavkova*, kriticky je přehlíží a svému konečnému dílu dává opětně název *Bitva u Slavkova*. Kniha vyjde nákladem Zemského cizineckého svazu v Brně v redakci dr. Jaroslava Gregora.

Mohylou míru vybudoval Slovák důstojný památník padlým bojovníkům a dal Moravě pomník, k němuž s hrdoostí můžeme zavést všechny cizince.

(Sborník „Mír“, Brno 1945)

MARŠÁL NEY – NEJSTATEČNĚJŠÍ ZE STATEČNÝCH

(Mgr. Tomáš Řepa, Ph.D. – dokončení z minulého čísla)

Při postupu Pruskem padaly do zajetí další desetitisíce pruských vojáků. Gloriola armády a státu Fridricha Velikého byla zapomenuta, Prusko se vojensky a mocensky začalo hroutit jak domeček z karet, i po dvou porážkách v jednom dni však ve válce pokračovalo a doufalo v brzký příchod ruských posil. 8. listopadu 1806 se Neyovi vzdala mohutná pevnost Magdeburg. Schylovalo se k dalším bitvám s po boji dychtícími ruskými jednotkami, které se blížily v několika vlnách. Ruští generálové chtěli Napoleonovi oplatit porážku u Slavkova. Dále se bojovalo v Polsku a východním Prusku. 8. února 1807 došlo k nesmírně krvavé bitvě u Jilového, do které maršál Ney v její závěrečné fázi také zasáhl. Obě otřesené armády se po bitvě stáhly a spořádaně ustoupily. Šlo o krvavou remízu, která otrásla mýtem o Napoleonově neporazitelnosti. Známa je Neyova věta z této bitvy: „*Jaký to masakr a přitom bez výsledku!*“

Rozhodující bitvou, která ukončila válku čtvrté protifrancouzské koalice, byl Friedland 14. června 1807. Předcházel jí útok proti sboru maršála Neye, který byl ve středu dlouhé linie francouzských jednotek. Ney útok očekával a po brilantním dvoudenním ústupovém boji se Rusové dostali do defenzivy a hrozilo jim obklíčení – začali poté rychle ustupovat. V bitvě u Friedlandu

se povedlo Francouzům díky sboru maršála Lannese zjistit postavení hlavní ruské armády pod velením Bennigsen a rozdrtit ji. Maršál Ney velel jednotkám na jižním křídle a razantním útokem zatlačil Rusy do řeky Alle.

Po uzavření míru v Tylži v červenci 1807 se dalším jevištěm Neyovy kariéry stalo Španělsko, kam v roce 1808 doprovodil císaře Napoleona. Španělské tažení předznamenalo konec napoleonských válek, snaha vnutit Španělům svoji vůli se nakonec krutě vymstila. Téměř všude vypukala povstání a francouzští vojáci čelili nejen Angličanům a Portugalcům, se kterými původně na Pyrenejském poloostrově měli bojovat, ale také španělské armádě, vzbouřencům, partyzánům a byli neustále napadáni. Zpočátku to vypadalo, že Napoleon a jeho armády dokážou situaci v zůstale zemi zvládnout, ale kombinace dalších válek ve střední a východní Evropě neumožnila Francouzům nasadit veškeré síly ve Španělsku, přestože jejich počty šly v některých momentech až do stovek tisíc.

Maršál Ney dostal rozkaz, aby vyrazil do Španělska 3. srpna 1808. Neyův 6. sbor měl celkem 32 tisíc mužů rozdělených do třech divizí. Ney byl mnohdy šokován, jak moc místní obyvatelstvo Francouze nenávidí a narozdíl od všech předchozích tažení prakticky nikde nenaráželo na srdečné přijetí a nabídku kontribuce ze strany městských deputací, které se samy předháněly v tom, aby se předešlo zbytečným nedorozuměním. Ve Španělsku tak naopak prakticky vše muselo být opatřeno násilím, což vedlo k dalším útokům a odvetám. Vznikal tak začarovaný kruh, ze kterého nebylo ani pro zkušeného velitele úniku. Ney zůstal ve Španělsku i v roce 1809, kdy se Napoleon musel vrátit, aby dovedl do vítězného konce další válku s Rakouskem v bitvách u Wagramu a Znojma, po kterých Rakousko opět kapitulovalo.

Ney byl podřízen od Napoleonova odjezdu maršálu Soultovi jako vrchnímu veliteli, vznikl mezi nimi spor, kdo má pronásledovat britskou Moorovu armádu. Neyovi to umožněno nebylo. Moorova armáda byla téměř celá evakuována na lodích z La Coruňi a unikla, i když její velitel v bitvě padl. Až na velké výjimky (především Davout) měli napoleonské maršálové velké ego a žárlili na sebe, dokázali respektovat císaře, ale sebe navzájem jen s velkými obtížemi. Císař je v tom ani nijak nekrotil, možná si pletl řevnivost se soutěživostí. Na jaře 1810 započala další kampaň proti Portugalsku, které mělo být dobyto. Po slibném postupu však vyvstal další problém mezi Neyem a Massénou jakožto novým vrchním velitelem po Soultovi. Ney byl vojáky oblíben a respektován, Masséna rozhodně oblíbený nebyl a byl známý svojí hrabivostí, a to i na úkor vojáků. Při útoku na britsko-portugalskou opevněnou linii Torres Vedras chránící přístupy k Lisabonu se vztahy mezi Neyem a Massénou vyhroutil na neúnosnou mez.

V březnu 1811 byl Ney Massénou odvolán. Ney nutně potřeboval odpočinek, smysl války na Pyrenejském ostrově nechápal, i tak se několikrát vyznamenal a Portugalce, Brity i Španěly několikrát porazil a způsobil jim těžké ztráty. Odvolání Neye nebylo pro vojáky dobrým signálem a vlastně předznamenalo začátek konce francouzského panství za Pyrenejemi. Masséna byl následně v květnu 1811 na hlavu poražen Wellingtonem v bitvě u Fuentes de Oñoro. Masséna už posléze nikdy nedostal velení a Napoleon mu přestal důvěřovat. Na maršála Neye naopak čekaly nejslavnější dny jeho vojenské kariéry v tažení do Ruska, kde nezůstal své přezdivce *nejstatečnější ze statečných* nic dlužen.

Na počátku roku 1812 se začala formovat napoleonská armáda pro ruské tažení. Maršál Ney dostal pod své velení nově zformovaný 3. sbor složený z mnoha národností a řady generálů, které maršál neznal. Bylo to více než 40 tisíc mužů, největší armáda, které kdy ve své kariéře Michel Ney velel. Celkově bylo k tažení určeno přes 400 tisíc mužů bojových jednotek a minimálně

Ney na rytině (Leguay)

200 tisíc příslušníků zásobovacích a ženijních jednotek. Od dob římské říše světlo světa nespátřila větší armáda. 24. června 1812 překročilo jádro *Grande Armée* hraniční řeku Němen. Obrovský problém dělalo vojákům ruské klima, vydatné deště, rychle změny teploty a také epidemie úplavice, které propukla naplno. Ruská armáda se střetům snažila vyhýbat a uplatňovala taktiku spálené země. Až s tím, jak se francouzské jednotky přibližovaly k Moskvě, tak střetů přibývalo.

Bitvou nebývalých rozměrů s nesmírně tragickou bilancí se stalo Borodino 7. září 1812. Na obou stranách se bitvy účastnilo hodně přes 100 tisíc mužů. Až do roku 1914 a bitvou na Marň zůstalo Borodino nejkrvavější bitvou lidských dějin. Zahynulo více než 80 tisíc vojáků z obou armád během jediného dne. Provedení útoku francouzského středu proti opevněným ruským pozicím se očekávané změnilo v jatka. Maršál Ney útočil v tomto směru a prokázal obrovskou chladnokrevnost a statečnost, inspiroval své muže v přední linii a požadoval po Napoleonovi i nasazení mladé gardy, aby mohl Rusy dorazit. To však bylo odmítnuto. Armáda dorazila do Moskvy, která se však stala pastí, Rusové sami město zapálili a zásoby pro vojáky se povážlivě tenčily, *Grande Armée* musela

zpět. Neyův 3. sbor měl v okamžiku opuštění Moskvy 18. října 1812 již jen 10 tisíc mužů, tedy pouhou čtvrtinu původního stavu. Ještě horší strádání a další tvrdé boje teprve na maršála čekaly cestou zpět do Francie. Vojáci míjeli své dosud nepohřbené kamarády a spolubojovníky na bitevním poli u Borodina, celý kraj byl zničený. Cílem bylo přezimování ve Smolensku.

Již na konci října začalo mrznout, ustupující francouzská armáda byla velmi roztažená a svým pomalým pohybem přímo vybízela k útokům a pokusům o její rozdělení a následné zničení. Pochod mrazem a sněhem si vyžádal na vojácích další a další krutou daň. Maršál byl neustále se svými vojáky a snažil se je povzbuzovat. Rusové neustále doráželi, přičemž Neyův sbor uzavíral celou armádní kolonu. Smolensk jejich naděje zklamal, protože byl kompletně vydrancován a nezůstaly v něm dostatečné zásoby. 17. listopadu 1812 maršál Ney jako poslední opustil Smolensk, který byl z velké části vyhozen do vzduchu. Tento pozdní ústup se většině vojáků měl vymstít. 6500 zbývajících vojáků svého maršála následovalo, ale byli již obklíčeni početnějšími ruskými jednotkami a celý kraj ovládala kozácká jízda. Maršál Ney se však odmítl vzdát a se zbytkem mužů se pokusil probít. Svoji odvahou získal i respekt a úctu nepříteli. Probit se k císaři nakonec povedlo jen asi 1500 mužů včetně samotného maršála. Jeho odhodlání, které vedlo k tomu, že překonal všechny nástrahy podnebí i útočících Rusů, na všechny hodně zapůsobilo.

Armádu však čekal ještě přechod přes Berezinu. Tam se maršál Ney vyznamenal protiútokem, kterým získal čas pro většinu zbývajících armády řeku překročit.

Napoleon svoji armádu opustil 7. prosince 1812 a spěchal do Paříže. Mnoho maršálů se tímto cítilo zrazeno. Ney však i nadále vytrval v boji a kryl ústup jednotek. Kvůli strádání, neléčeným zraněním a velkému mrazu ztráty nadále narůstaly. Maršál sám přišel skoro o všechny vlasy a nezdar celého tažení jej nepochybně poznamenal i psychicky přes veškerou vrozenou a léty válečných útrap také získanou odolností čelit všem nesnázím. Hraniční řeku Němen překročil Michel Ney jako jeden z posledních a získal také novou přezdívku – *Hrdina ústupu*. Po návratu do Paříže obdržel titul kníže Moskevský. Název byl zvolen ne podle města, ale řeky Moskvy, podle které pojmenovali Francouzi bitvu u Borodina. Všichni věděli, že je to titul těžce vydobytý a blahopřání byla v tomto případě upřímná.

Maršál Ney navíc dostal pod své velení nově zformovaný 3. sbor nové *Grande Armée*, která postupně vznikala. Opravdu zkušených vojáků však mezi sebou měla pramálo a většinou se jednalo o odvedence. Rusko pokračovalo ve válce a rychle se k němu přidalo Prusko toužící po odvetě. V bitvě u Lützen 2. května 1813 sice dokázala francouzská armáda tuto již 6. protifrancouzskou koalici porazit, ale jasně se ukazovaly limity způsobené krvavým tažením do Ruska. Citelný byl hlavně nedostatek lehké jízdy, které pomáhala získávat informace o pohybech nepřítele, případně jej pronásledovala, když byl poražen. Napoleon tak nemohl toto vítězství zužitkovat podle představ a ztráty na francouzské straně byly také značné. Maršál Ney v této bitvě utrpěl střelné zranění pravé nohy, velení si však ponechal a na jeho další působení nemělo zranění vliv. V tomto ohledu je potřeba říct, že Michel Ney byl celou svoji vojenskou kariéru i miláčkem štěstěny, na rozdíl od mnoha jiných maršálů, jako byli Lannes, Bessières a mnoho dalších významných a schopných generálů, se mu těžká zranění, způsobená zejména devastujícím dělostřeleckým zásahem, vyhýbala.

U Budyšína 20. a 21. května 1813 se mohl znovu zopakovat Slavkov a rozdrčení celé spojenecké rusko-pruské armády, avšak Neyovi ten den chyběl smysl pro strategické uvažování, vždy byl spíše energickým velitelem v poli, někdy nebyl schopen vidět dál než na jeden konkrétní úder a další dění nepromýšlel do takové hloubky, v mladším věku se to někdy projevovalo zbrklostí, ve starším občasnou váhavostí. Nic to neubíralo na maršálově statečnosti, ale velel velkým armádním celkům bylo hodně náročné a tento úkol jej někdy přesahoval. Navíc i sám Napoleon už nebyl v tomto období tak brilantním jako v dřívějších dobách, sám kdysi říkal, že Francie nesmí válčit tak často, jinak své vojenské umění naučí i své soupeře. Francie však válčila prakticky neustále už více než 20 let a nepřítel se rychle učil ze svých chyb z dob, kdy francouzské generalitě a vedení války v mnoha oblastech vůbec nestačili. U Budyšína tak kvůli tomu, že Neyovy jednotky postupovaly váhavě a promeškaly správný okamžik, spojenecká armáda stihla relativně spořádaně ustoupit. Ney se snažil o dobytí jednoho místa pruského úseku obrany a nepřehradil ustupujícím cestu. Po bitvě bylo v červnu podepsáno příměří, které trvalo jen do srpna 1813, byl to pouhý oddechový čas před dalším tažením.

Ke smůle Francie se po vypršení příměří na stranu protifrancouzské koalice přidalo i dosud neutrální Rakousko, a to i přesto, že císařovna Marie Luisa z habsburského rodu, se kterou se Napoleon oženil a která mu porodila následníka trůnu, měla být zárukou, že se tak nestane. Na stranu spojenců se přidalo i Švédsko, ironií osudu vedené na bitevním poli bývalým francouzským maršálem Bernadottem, nyní nazývaným jako korunní princ Karl Johan. 6. září 1813 byl maršál Ney poražen u Dennewitz. V bitvě učinil několik strategických chyb, je ovšem pravdou, že čelil

Maršálovi synové (Marie-Élèonore Godefroid, 1810)

značné přesile, která se postupně tím, jak na bojiště přicházely další jednotky, dále zvětšovala, a také čím dál menší ochotě spojeneckých jednotek z německých zemí nasazovat život za napoleonskou Francií. Časy triumfálních vítězství byly nenávratně pryč. Michel Ney doprovázel císaře Napoleona k Lipsku, kde měla být svedena kolosální bitva národů, jak ji později výstižně pojmenovali.

Bitva u Lipska byla bitvou třídní a nesmírně krvavou. Všichni aktéři věděli, že potřebují svého soupeře oslabit tak, aby nemohl pokračovat ve válce. Napoleon však byl ve velké početní nevýhodě. Výsledek prvního dne bojů 16. října 1813 byl pat. Další den byl spíše vyčkáváním, pro Michela Neye přišel zlom jeho vojenské kariéry 18. října 1813, kdy opět s obrovskou statečností a neuvěřitelným osobním nasazením velel severnímu křídlu jednotek. Došlo však k tomu, co se dalo očekávat, saské a württemberské jednotky dezertovaly a přešly na stranu spojenců. Ney z posledních sil oslabená místa a díry v obraně zalátal, ale utrpěl zranění ramene a ve stavu vy-

Ústup z Ruska

čerpání následně bojiště opustil. Ten den prokázal, že se ze své porážky u Dennewitz dokázal nějak poučit a nechal si větší odstup od dění na bitevním poli a viděl ho v širší perspektivě, i tak byl v kritických momentech osobně přítomen, což odnesl zraněním. 20 let válečného utrpení a bezvýhodná situace armády však i na něj toho dne zapůsobila tak, že nechtěl dále pokračovat v boji. Předtím než opustil bojiště, napsal císaři hlášení a odjel do Francie. Napoleon vůči Neyovi žádný postih neinicioval a nechal jej, ať se v Paříži v klidu léčí. Lipsko dopadlo drtivou porážkou napoleonské armády, která však byla v boji proti takové přesile a na základě dezercí spojeneckých sil nevyhnutelnou.

V roce 1814 se válka přenesla po mnoha letech zpět na francouzskou půdu a maršál Ney statečně bojoval za svoji zemi. Protifrancouzská koalice složená prakticky ze všech významných států v Evropě a zemí obklopujících francouzské hranice na všechny světové strany byla v tomto případě jednotná. I když docházelo díky Napoleonově vojenské obratnosti k dílčím porážkám spojenců, situace se pro Francii celkově neustále zhoršovala. Maršál Ney ve francouzské kampani roku 1814 opakovaně velel i císařské gardě a bojoval u Brienne, Montmirail, Craonne a Châlons-sur-Marne s příkladnou statečností. Jednotky byly složeny většinou z úplných zelenáčů a ani přítomnost nezdoledného maršála Neye nebo samotného císaře je už leckdy nedokázala přimět k dalším útokům; proti nim stáli zkušení protivníci. Napoleon si skutečně své nepřátele vychoval sám a potvrdil svá dávná slova. 30. března 1814 kapitulovala Paříž. To zlomilo již i samotného Napoleona. Řada maršálů včetně Neye nakonec donutila Napoleona podepsat abdikaci ve prospěch svého syna a císařovny regentky.

Neyův portrét na miniatuře od malíře Davida (1810)

Během následných jednání, kterých se maršál Ney účastnil, se vzdaly další francouzské jednotky a definitivně tak podkopaly vyjednávací pozici Napoleona a jeho předchozí abdikace ve prospěch svého syna. 5. dubna 1814 tak byl prohlášen v senátu králem Ludvík XVIII. Po 21 letech se tak Bourboni vrátili na trůn. Napoleon byl mezitím dopraven na ostrov Elba ve Středozemním moři. Ney a mnozí další maršálové svůj respekt neztratili a král s nimi, jakož i s celou armádou musel počítat. Maršál Ney byl jmenován pairem a bylo mu předáno velení 6. divize. Postupně se však nálada v zemi začala měnit, úlevu z ukončení válek začalo stídat rozčarování z nově zaváděného absolutistického režimu, sám Ney to pociťoval tak, že se cítil přes veškeré své zásluhy a věhlas přehlížen, více ctenou byla původní šlechta než ta nová, zrozená během napoleonských válek. Navíc se zhoršovala i jeho finanční situace. Luxus, na který si s manželkou zvykli, musel ustoupit realitě a maršál začal uvažovat i o odchodu do výslužby.

Napoleon na Elbě se s myšlenkou, že zůstane v exilu, rozhodně nesmířil a bedlivě sledoval dění ve Francii, stoupající nespokojenost, drahotu a nostalgii po dobách, kdy byla Francie hegemonelem celého pevninského kontinentu. Moc a sláva je opojná a Napoleon Bonaparte si na ni příliš zvykl. Začal tedy plánovat svůj útek z Elby. 26. února 1815 utekl z ostrova a 1. března přistál na jihofrancouzském pobřeží. Postupoval dále přes Lyon a směřoval k Paříži. Veškeré jednotky, které byly proti němu nasměrovány, se odmítly pustit do boje a většina mužů se k Napoleonovi naopak přidala. Probíhající Vídeňský mírový kongres všechny tyto novinky vzrušily, Napoleon byl prohlášen zločincem. Zadržet Napoleona nakonec dostal rozkaz i sám maršál Ney. Z řady svědectví vyplývá, že se Michel Ney bál občanské války ve Francii a nadšení vojáků, kteří postupně přecházeli na stranu Napoleona, jej nepochybně nemohlo nechat chladným. Je těžké si představit, co vše se mu honilo hlavou, nakonec se ale Michel Ney rozhodl pro návrat do Napoleonových služeb.

Michel Ney svým rozhodnutím spustil lavinu dalších událostí. Avšak tím, že zradil panovníka, kterému ještě před pár dny sliboval věrnost, a nesplnil rozkaz, nepochybně i svým způsobem zradil svoji vojenskou čest a také to věděl. Nechal se však ovládnout svými instinkty a impulzivností, která ho provázela celý jeho vojenský život. Rozhodně ho ovlivnily i reakce obyčejných lidí v okolí, vzešel z nich a jako jeden z mála jim dokázal naslouchat přes svůj neuvěřitelný společenský vzestup i nadále. Francie se tedy znovu ocitla ve válce, byla však vyčerpaná a ne všichni sdíleli nadšení z návratu císaře. Poskládat novou armádu proti formujícím se spojeneckým armádám, které by nikdy obnovu císařství nepřipustily, byl skutečně obtížný úkol. Nejlepší obranou je útok, i tímto heslem se Napoleon chtěl řídit, 15. června 1815 tak vyrazila armáda do Belgie, aby zabránila spojení Britů s Prusy a co nejdříve dosáhla obsazení Bruselu.

Maršál Ney dostal velení 1. a 2. sboru, mezi Neyem a Napoleonem určitě nepanovaly ideální vztahy, Ney byl však pro celou armádu natolik ikonickou postavou, že po všem, co se v minulých letech odehrálo, se ti dva jednoduše navzájem potřebovali. Ney chtěl ještě prokázat službu vlasti a Napoleon získat zpět svoji moc. Problematické opět bylo, že Ney většinu svých podřízených neznal, musel se svým bojovým uskupením seznámit a na to neměl čas, věděl, že jde o všechno. Možná i proto byl nadcházející bitvě u klíčové křižovatky Quatre-Bras váhavější, než u něj bylo zvykem. Obecně se dá říct, že celé tažení provázely chyby, které by se dříve nejspíše neděly. Války už trvaly příliš dlouho a spojenečtí velitelé Wellington a Blücher byli zkušení a dobře své řemeslo zvládali. I tak byla několikrát možnost jejich armády postupně rozdrtit, protože na to Napoleonova armáda sílu měla, z řady důvodů se to však nepovedlo.

Bitva u Quatre-Bras nakonec skončila krvavou remízou Neye a Wellingtona, Napoleon naopak Blüchera u Ligny hlavně díky masivnímu nasazení dělostřelectva porazil, ale nedokázal pruskou armádu zničit, což se nakonec ukázalo jako osudová chyba. Na rozdrčení Britů u Quatre-Bras neměl Ney v rozhodující moment dost sil, d'Ertonův sbor nezasáhl do žádné z bitev, protože dostával protichůdné rozkazy, a když se vydal k Napoleonovi, aby mu pomohl rozdrtit Prusy, byl následně odvolán k Neyovi, aby pomohl rozdrtit Brity; byl tak bezúčelně celý den jen na cestě a nepodpořil nikoho. Napoleon se mylně domníval, že Prusy zničil a vyčlenil jen malou část sil pod velením maršála Grouchyho, aby Prusy pronásledovala.

Schylovalo se k poslední bitvě napoleonských válek, bitvě u Waterloo 18. června 1815. V dobře připravených pozicích po svém ústupu od Quatre-Bras tam své vojáky pečlivě rozestavil Wellington. Před děšivými účinky dělostřelectva, což poznali Prusové na vlastní kůži u Ligny, schoval většinu svých jednotek za hřeben kopce a tím je ochránil před velkými ztrátami už na začátku bitvy. Bojiště u Waterloo bylo zajímavé také tím, že se zde srazily velké armády na opravdu malém prostoru, což stěžovalo manévrování a v jistý moment se z celé bitvy stal jakýsi mlýnek na maso, kde proti sobě bojovala drtivá většina jednotek různě promísená. I to však ukazuje na zoufalství, s nímž se Francouzi snažili prorazit britskou linii, a to zejména v momentě, kdy už tušili, že se blíží pruská armáda a jde Britům na pomoc.

Popis bitvy u Waterloo se stal námětem řady knih, nemá tedy význam jej líčit zbytečně dopodrobna. Chybou na straně Francouzů hned v počátku bylo i to, že Napoleon nechal své dělostřelectvo začít pálit až v momentě, kdy po večerní letní bouřce země více proschla a děla byla ovladatelnější a obsluhám nedělal zpětný raz při zaboření do měkké vlhké země takové problémy. Bitva tak začala až kolem 11. hodiny, což byla časová prodleva, která Britům a Prusům dala čas navíc. Hougoumont, La Haye-Sainte a Papelotte se staly opěrnými body britské obrany a urputně se o ně bojovalo během celé bitvy. Napoleon byl rozhodnut prorazit britskou linii útokem středem, první útoky však nebyly tak důrazné a Wellingtonova taktika ukrýt většinu svých jednotek se ukázala účinnou. Masivní útok, který měl naději na úspěch, přišel s 16tisícovou kolonou sboru generála d'Ertona, který chtěl odčinit své zaváhání v předchozím průběhu kampaně. Zastavila ho však britská dělostřelba a především britský jízdní protiútok lorda Uxbridge.

Mnoho Francouzů namačkaných u sebe tento útok vyděsil a cíl útoku se nezdařil. Linie se následně stabilizovala poté, co byl britský jízdní útok zastaven protiútokem francouzské jízdy. Francouzská jízda v dalším průběhu bitvy vykrvácela při mnoha pokusech prorazit britské čtverce, které byly takticky rozestavěny Wellingtonem tak, že se prakticky nedaly jízdním útokem prorazit. Na kombinovaný útok pěchoty, jízdy a prisunutí dělostřelectva blíž k britským čtvercům došlo ze strany Francouzů jen částečně a ne tak důrazně, jak potřebovali, bitva se postupně začala

Ney u Pruského Jílového (Richard Caton Woodville, 1913)

V čele jízdních granátníků

obracet v neprospěch napoleonské armády. Vše dorazil postupný příchod Prusů na bojiště k vesnici Plancenoit, kam byl Napoleon pro stabilizaci situace nucen poslat jednotky své mladé gardy a následně i staré gardy. To bylo další oslabení možného útoku proti britskému středu.

Maršál Ney osobně pokračoval dál v zoufalých útocích na britský střed, toho dne pod ním bylo zabito šest koní. Až kolem šesté večerní byl dobyt jediný z opěrných bodů, který se Francouzům povedlo během celé bitvy získat, a to sice statek La Haye-Sainte. Útoky proti britskému středu tak mohly pokračovat snáz bez nutnosti obcházet tuto pozici. Celá armáda však slábla, vítězství bylo blízko, ale maršál Ney přes veškeré naléhání na císaře nebyl podpořen zbytky jeho gardy v nejpříhodnější moment. Poté již bylo pozdě. Wellington v celé bitvě nepůsobil suverénně a věděl, že kdyby přišel dostatečně důrazný kombinovaný útok, tak proti němu už také nemá co nasadit a jeho obrana se přes veškeré vojvodcovské mistrovství zhroutí. Závčas jej však zachránily útoky Prusů proti Plancenoit. Maršál Ney nakonec vedl do útoku poslední bojeschopné jednotky a gardu osobně a jako pěšák. Ani garda však již nedokázala prorazit a těsně před bodákovou ztečí muže proti muži se otočila a začala ustupovat. To byl osudový moment závěru bitvy, francouzská armáda se začala rozkládat a mnoho jednotek zachvátila panika. Císařství již nebylo pomoci, klíčová bitva byla prohrána.

Maršál Ney, jak se později přiznal, už hledal v bitvě spíše jen smrt. Zřejmě i proto útočil jako smyslu zbavený bez ohledu na riziko smrti, ta se mu milosrdně ten den vyhnula, desítky tisíc

Vítězný oblouk

Francouzů to štěstí neměly. Statečný maršál už působil jako zlomený člověk a v dalším boji už definitivně neviděl smysl, a to také sdělil všem velitelům, kteří ještě chtěli bojovat a bránit Paříž. U některých si tím pokazil svoji reputaci, to mu už však bylo jedno. Tím, že armáda bitvu u Waterloo prohrála, tak byla Francie prakticky bezbranná. Pokud byla situace během roku 1814 dramatickou až zoufalou, se stavem po bitvě u Waterloo v létě 1815 to nelze srovnat. Nikdo už ve vítězství nevěřil.

22. června 1815 císař Napoleon podruhé a naposledy abdikoval, 15. července odjel ze země a vydal se do rukou Angličanů, kteří rozhodli o jeho internaci na ostrově Svaté Heleny. Maršál Ney tak silně svázaný s jeho osudem, zvažoval odchod do zahraničí také, ale nakonec se rozhodl zůstat a čelit svému osudu hrdě a bez bázně, jak tomu byl zvyklý na bojišti. Nechal se slyšet, že to bylo i kvůli cti své rodiny a dětí. 3. srpna 1815 byl Michel Ney zatčen a postaven před válečný soud. Tribunál se však prohlásil za nekompetentní soudit člena komory pairů, a tak byl Ney odsouzen 6. prosince 1815 komorou pairů za velezradu k trestu smrti. Ten byl vykonán zastřelením 7. prosince 1815 v pařížských Lucemburských zahradách. Podle legendy měl čest velet sám své popravčí četě. Maršál Ney zemřel tak jako žil, jako člověk, který se nebál smrti a byl odhodlaný čelit svému osudu přímo a s nebyvalou hrdostí. Jeho osud je mementem převratné doby, ve které žil a která ze syna bednáře učinila maršála Francie, bojujícího 25 let na bojištích celé Evropy tak úspěšně, až se stal nesmrtelnou legendou.

LITERATURA

- BARNETT, Correlli: Bonaparte. Překlad Jan Kozák. Brno 2005.
 BLATNÝ, Richard: Napoleonská encyklopedie. Praha 1995.
 BOUHLER, Filip: Napoleon. Praha 1994.
 CASTELOT, André: Napoleon Bonaparte. Praha 1998.
 HAYTHORNTHWAITE, Philip J.: Napoleonovi vojevůdci 1809-1815. Praha 2007.
 HOLMES, Richard: Napoleonské války. Brno 2008.
 KOVAŘÍK, Jiří: Maršál Ney – Napoleonův nejstatečnější. Třebíč 2007.
 LEVAVASSEUR, Octave – KOVAŘÍK, Jiří: Od Slavkova po Waterloo (1802-1815). Praha 2018.
 TARABA, Luboš: Waterloo. Praha 1999.
 WINTR, Stanislav: 26 maršálů Napoleona I. Cheb 2004.

REDDE QUOD DEBES

Čechové! Knížete KARLA ze Švarcenberků již nemáme! – Y zařvi tedy lve Český, až se kořeny tvých hor otřesou: ať wszjeďe pláč žaluplný zemi po celé, ať slzy upřímné linou se v potůčkách k skalám smutného Worliku! – Leť bydlitelé powětrí, leť do krajních končin země: pluj rybo do bezeden mořských, a wyprawujzte všem tvorům, všem žiwlům, že se Čechyze žiwu být steyská; že rukama prostowlasá lomí, a štkáním bledá umdlíwá, – wyprawujzte, ty žalostný pěním, ty mrtwým smutněním, že Čechyze ztratila Syna, w němž se jí zalíbilo dobře. –

Samá, protřelého čela, schlouba hrozí se w myslí státi na té výšce, na kterou schowanec Worliků slunečným letěním swou sláwu wznosl a z ní Českého lwa wěncowal. – Žádný před ním – co Ewropa člověka poznala, – a žádný za Něho, – neřídil Marsowo wúz s tolikera spřežením, s takowým nákladem, po tak neproražené cestě! Ale žádnému tak se nezdařilo wozu Marsowa y s nákladem wzáctným bezpečně dostawiti k místu! – Ó že pak wíc není! Že pak nepřálo se ztrá-

cením žiwotů našich prodloužiti Jeho! – Že pak tak vysoko wylétnouti musýt, až y Nebešťané, widowce sebe hodna zásluhy, zeměsynům Nowice přátí nesměli! – Ha! kde je Worlík mladý, jenž-by údolí twého smutna Čechyze chránil, kterýby, we výši po černých horách se snášeje, hromosršně střely nepřátelských mračen swýma perutěma zahrnul, a jich hrůzu zawětim rozehnal?

*Čechowé, kterak okrotíme rozžirawou bolest y nesnesytedlné ztráty? Má Karlowa paměť někdy wyhynout z myslí našich? Či má Jeho náhrobek, jako kdes náhrobek slawného w minulé, století reka, každému pocestnému to jewiti, že: nec Caesar (C**?) nec patria, sed uxor grata posuit monumentum duci?*

Podobnou hanou nezprzni se Čech nikdy!! Náš jest, nás hájil, nás oslawil: My Mu tedy učínme památku slawnou, památku Karla hodnou a wěčnou, jak daleko w lidských dílech wěčnost jen býti může. Tak se staň y pro omenšení našeho žalu, y pro wyjewení oznalosti wrocų, y ku poučení potomků čím nám Karel býwal! –

Památku slawnou! Snad stavením obelisků a náhrobních chrámů! Takélibo Čechowé po tisíce letech své hrdiny Římanů a Egypťanů slawněji, leč hromadou kamení, odměniti neuměli? Sláwa naši památky stůj we velikosti oběti a množstwi vznalých! Jakáby ale památka Karla hodna byla? Budeli obelisk a pyramida která dost vysoká, aby se slunečnému letu Jeho zásluh wrownala? Budeli který náhrobní chrám dost srdecjemný, aby se jeho spanilé duši zlíbiti mohl? Jeho duši a srdcy, které w tiché dobročinnosti, w nalehčowání swym poddaným, a čím celý Jeho přeslawný rod neywic vyniká, w štědrosti swé neymilejší konání mělo? Y máli být naše památka Karla hodna, buď Karlowi milá, a drž se nebo w mezích dobročinnosti, nebo w obecné užitečnosti! Bud' chrámem wykládaným ne perlami nýbrž nouzy setřenými slzami! Bud' obeliskem, ne k pouhému podíwání, nýbrž k rozmnožení národní sláwy, umělostí a bohatstwi! – Jestli co podobného bez ctosti slowutné býti může! Snadli příležitosti k tomu se nedostává? Weliká města popelem lehla, ještě se kouř ze spálenišťat walí! Tenli widíme nadarmo? Potřebujem oslawy y k ohájení národnosti y k rozmnožení cute; obecného užitku, wodowědy, mosty, sylnice, domy wyslouženců wojenských, domy pro wysloužilé a schudlé úředníky. Slowem! Slawné zemské řízení potřebuje jen zarazyti jaký ostaw neypotřebnější, který Karla neyhodnější jest, se jménem Černohorského reka přezditi, a celá Čechyze, všichni její synowé pohrnou se, aby swé oběti na oltář Černohorského hrdiny kladli; Všichni? – Ano všichni! Leč že by blahorozenému Šlechtictwu z paměti wypadlo, jaké mračno modráků hrozilo přeplawit a poplenit jich statky, lečby sy welebné duchowenstwo nepřipomínalo wíc přetrpené tenkrát strachy; lečby měšťanstwo slowutné zapomělo, které tehdy klenoty za wypalné a drancowání strojilo, a tichý wesničan w jakém zkormoučení ty dni počítal, kdy mu stawení nad hlavou zapálené se vším popelem lehne! Y když wíme jak se Čechyze třásla a my trnuli w ní, kdy se k nám walil onen chlumský lidojed, nesa pouta otrocká: – Ale wíme ještě, ó! – požeňnaná hodino! Jakí jsme okřáli, jak w duchu Knížete Karla žehnali, když nás pewní poselstwi z Lipska došlo – a když korouhwe české, bliž Moskwy zymou nakřehlé po dwi (po dwakrát), aby se rozhrli, nad Pařížem rozwinul. Y každý wěrný Český syn pospíší skládati dluhy swé – Jen Nečech zůstane pozadu!

Fr. S.

Poznámky:

Překlad nadpisu: ZAPLAŤ, COS DLUŽEN

Autorem by mohl být Schönefeld z Schönefeldu, jenže Fr. bývá zkratkou pro Františka, a pokud mohu posuzovat, pak jeden z trojice vydavatelů byl Ferdinand...(kař)